

Alþingi
Nefndasvið
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík
Sent rafrænt á nefnasvið@althingi.is

Reykjavík, 30. mars 2021.

Efni: Umsögn við frumvarp til laga um breytingu á ýmsum lögum vegna stuðnings við smærri innlenda áfengisframleiðendur (áfengisgjald, sala á framleiðslustað). 151. löggjafarþing 2020-2021. Þingskjal 826 - 495. mál.

Félagsráðgjafafélag Íslands þakkar fyrir tækifæri til að veita umsögn vegna frumvarps til laga um breytingu á ýmsum lögum vegna stuðnings við smærri innlenda áfengisframleiðendur (áfengisgjald, sala á framleiðslustað).

Í frumvarpinu eru lagðar til breytingar á lögum um gjald af áfengi og tóbaki, nr. 96/1995, áfengislögum nr. 75/1998 og lögum um aukatekjur ríkissjóðs nr. 88/1991. Í greinargerð með frumvarpinu kemur m.a. fram að tilgangur þess sé að auka stuðning við smærri innlenda áfengisframleiðendur og vísað til þess að mikil gróska hafi verið í áfengisframleiðslu hér á landi á síðustu árum. Víkið er að því að margir hafi unnið til alþjóðlegra verðlauna og viðurkenninga og staðið sig með sóma við vörukynningu á erlendum markaði. Því sé um að ræða verðmæta landkynningu. Einnig kemur fram að frumvarpinu sé ætlað að efla nýsköpun í áfengisframleiðslu hér á landi ásamt því að gera smærri innlenda áfengisframleiðendur samkeppnishæfari á markaði. Þá sé frumvarpið lagt fram m.a. með byggðasjónarmið í huga og í þeim tilgangi að stuðla að frekari tækifærum fyrir smærri áfengisframleiðendur til útvíkkunar og þróunar á starfsemi sinni, t.d. í ferðaþjónustu.

Rannsóknir sýna að aukið aðgengi að áfengi leiði til aukinnar neyslu þess og það er þekkt að skaðleg áhrif af neyslu áfengis og annarra vímuefna eru fjölbætt sem birtast meðal annars í sjúkdómum, ótímabærum dauðsföllum og miklum samfélagslegum kostnaði.

Hér á landi hefur ríkt aðhaldssöm stefna í áfengismálum í fjölda ára sem fram kemur í gildandi lögum. Árið 2013 settu stjórnvöld fram stefnu í áfengis- og vímuvörnum til ársins 2020 en tók stefnan til forvarna, meðferðarúrræða, eftirfylgni í kjölfar meðferðar og endurhæfingar auk lagaramma þessara mála og varða starfsemi ríkis og sveitarfélaga, heilsugæslu, félagsþjónustu, menntakerfisins, frjálsra félagasamtaka, löggæslu og tollayfirvalda. Með stefnunni og aðgerðaáætlun sem átti að fylgja voru gefin skýr skilaboð til samfélagsins um hvert eigi að stefna og hvernig unnt sé með markvissum aðgerðum að draga úr andlegum, félagslegum og líkamlegum skaða og kostnaði einstaklinga, fjölskyldna, fyrirtækja og samfélagsins alls vegna neyslu vímuþjafa. Yfirmarkmið stefnunar voru:

- *Að takmarka aðgengi að áfengi og öðrum vímuþjofum.*
- *Að vernda viðkvæma hópa fyrir skaðlegum áhrifum áfengis og annarra vímuþjafa.*
- *Að koma í veg fyrir að ungmenni byrji að nota áfengi eða aðra vímuþjafa.*
- *Að fækka þeim sem þróa með sér skaðlegt neyslumynstur áfengis eða annarra vímuþjafa.*

- *Að tryggja aðgengi fólks, sem á í vanda vegna misnotkunar eða ávæna, að samfelldri og samþættri þjónustu sem byggir á bestu þekkingu og kröfum um gæði.*
- *Að draga úr skaða og fjölda dauðsfalla vegna eigin neyslu eða annarra á áfengi eða öðrum vímuefnum.*

<https://www.stjornarradid.is/media/velferdarraduneyti-media/media/rit-og-skyrslur-2014/Stefna-i-afengis--og-vimuvornum-desember-2013.pdf>

Að mati Félagsráðgjafafélags Íslands er fyrirliggjandi frumvarp í mótsögn við ofangreinda stefnu og það er einnig í mótsögn við leiðbeiningar Alþjóðaheilbrigðisstofnunarinnar (WHO) sem hefur ítrekað bent á að áhrifaríkustu aðferðirnar til að minnka áfengisneyslu séu í höndum stjórnvalda en margar rannsóknir sýna að álagning skatta, takmörkun fjölda sölustaða og takmarkaður sölutíma virki einna best. Félagið bendir einnig á skýrslu Evrópuskrifstofu Alþjóðaheilbrigðisstofnunarinnar en þar kemur m.a. fram að áfengisneysla sé á meðal þeirra 10 þátta sem hafa mest áhrif á dánartíðni Íslendinga. Þá hefur stofnunin lagt áherslu á mikilvægi þess að draga úr áfengisneyslu til að bæta heilsufar þjóða. Þar sem heildar áfengisneysla þjóðar hefur áhrif á heilbrigði og sjúkdóma hefur aukning eða minnkun áfengisframleiðslu og áfengisneyslu bein áhrif á tíðni ákveðinna sjúkdóma og dauðsfalla. Ákvarðanir stjórnvalda verða að byggja á bestu þekkingu, núverandi fyrirkomulag hefur gefist vel og almenn sátt ríkt um það. Frumvarp sem stuðlar að aukinni framleiðslu og frjálsum verslun með áfengi er í andstöðu við bestu þekkingu og áform um að bæta lýðheilsu þjóðarinnar, þjóðar sem hefur vakið athygli á heimsvísu vegna árangurs í áfengis- og tóbaksvörnum.

Frumvarp það sem nú liggur fyrir hefur neikvæð áhrif á forvarnar- og lýðheilsumál Íslendinga og sendir þau skilaboð að stjórnvöld vilji stuðla að aukinni áfengisneyslu. Þingmönnum og stjórnvöldum ber að hafa hag barna og ungmenna sem og stefnu í áfengis- og vímuefnum að leiðarljósi í allri umræðu og afgreiðslu um frumvarpið. Á undanförunum árum hefur náðst góður árangur í að minnka neyslu unglunga á áfengi og öðrum vímuefnum og stefnir frumvarpið þeim árangri í hættu. Samfélagsleg sjónarmið hljóta að veða þyngra en stuðningur við rekstrarumhverfi áfengisframleiðenda. Verði frumvarpið hins vegar að lögum er brýnt að fjármagni verði veitt til að hrinda í framkvæmd aðgerðum sem styðja við fyrrnefnda stefnu stjórnvalda í áfengis- og vímuefnum til ársins 2020.

Félagsráðgjafafélag Íslands er tilbúið að fylgja athugasemdum sínum eftir sé þess óskað.

Með vinsemd og virðingu,
f.h. Félagsráðgjafafélags Íslands

Steinunn Bergmann
formaður